

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

Мішин О.*

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ АФРИКАНСЬКОГО СОЮЗУ

Завершення епохи біполярного протистояння та формування нової багатополюсної архітектури системи міжнародних відносин викликали появу надії на майбутнє позначене безконфліктним розвитком. Проте реалії останніх 20 років засвідчили вразливість світу від всезростаючої кількості загроз миру та безпеці. Якщо вірогідність глобального військового конфлікту між великими державами продовжує лишатися низькою, то периферія світового геополітичного простору стала зоною концентрації конфліктів. При цьому найбільш гостро дана тенденція проявилася в Африканському регіоні, де третина держав з поміж 54 нині існуючих, з моменту отримання ними незалежності була охоплена політичним насильством та війнами, і це не враховуючи кровопролитних військових переворотів.

В доповіді зробленій в 1992 році генеральний секретар ООН Бутрос Бутрос Галі відзначив, що спалахи насильства вимагають від ООН тривалої присутності поки між сторонами протистояння не буде досягнуто згоди, при цьому зростає роль не лише військових та поліцейських сил, а й цивільного персоналу [3, р.20]. Через це традиційна миротворчість, яка базувалася на «святій тріаді»: згода конфліктних сторін на припинення військової фази протистояння, неупередженість дій ООН та мінімальне застосування сили, - поступово поступається місцем новим типам миротворчих зусиль. Професор австралійського університету Квінсленду Олександр Белламі виокремлює чотири «нових форми миротворчості», такі як управління перехідним періодом (*managing/assisting transition*), розширена миротворчість (*wider peacekeeping*), операції примусу до миру (*peace enforcement*) та операції підтримки миру (*peace support operations*) [2, р.13-14].

Саме з огляду на виконання функцій в контексті нових форм миротворчості відбувалася розбудова механізму безпеки Африканського союзу, в контексті цього колишній голова АС Альфа Умар Конаре заявив, що за рахунок створення механізмів колективної безпеки роль Африки на глобальному рівні відчутно зросла [6].

Ключовим органом АС в напрямку імплементації миротворчих зусиль виступає Департамент миру та безпеки Комісії АС (ДМБ) на який покладена функція попередження, управління та розв'язання конфліктів [5, р.2-13]. Структурно Департамент має 4 підрозділи: Підрозділ конфліктного менеджменту (ПКМ), Підрозділ підтримки миротворчих

* аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Перепелиця Г.М.

операцій (ППМО), Секретаріат Ради миру та безпеки (СРМБ) та Підрозділ оборони та безпеки (ПОБ). Практичне виконання миротворчих операцій покладено на Африканські сили швидкого реагування, які створені з метою реалізації Спільної африканської політики миру та безпеки (САПМБ).

На сьогоднішній день миротворча діяльність АС була імplementована в життя шляхом реалізації 4 миротворчих операцій, які вписуються в рамки «нових форм миротворчості». Перша самостійна місія АС в Бурунді (АМІБ), яка тривала з квітня 2003 до травня 2004 передбачала мандат на контроль над дотриманням режиму припинення вогню та виконання плану роззброєння, демобілізації та реінтеграції (РДР). Фактично діяльність АМІБ мала характер «управління перехідним періодом» та по завершенню передала свої функції місії ООН в Бурунді (ОНЮБ). Частково аналогічні функції передбачала місія АС в Дарфурі (МАСС, квітень 2004 – грудень 2007), проте на відміну від АМІБ вона була трансформована в гібридну миротворчу операцію під проводом ООН (ЮНАМІД). В рамках операції ООН місія АМІБ-II розширила мандат та додатково стала виконувати функції з укріплення довіри між ворогуючими сторонами, захист гуманітарних конвоїв та повноцінну реалізацію Дарфурської мирної угоди (ДМУ), яка була укладена в травні 2006 року, проте не була визнана всіма учасниками конфлікту в регіоні [4, р.62-89].

Місія АС в Сомалі (АМІСОМ, розпочалася в січні 2007), яка передбачає мандат на підтримку Перехідних федеральних інститутів Сомалі, сприяти наданню гуманітарної допомоги та створити умови для довготривалої стабілізації, реконструкції та розвитку поєднує в собі риси операції з примусу до миру та концепції «розширеного розуміння миротворчості». Перша форма миротворчості притаманна АМІСОМ через фактичний розпад Сомалі та безперервну боротьбу між ворогуючими силами на уламках колишньої держави. Щодо форми розширеної миротворчості, то вона актуальна з огляду на потребу військового захисту сил, що надають термінову гуманітарну допомогу населенню по всій території Південного Сомалі, враховуючи факт того, що перехідний уряд має обмежене визнання в середині країни та контролює подекуди лише окремі райони столиці Могадішо [7].

Остання місія АС була розпочата в травні 2007 року на Коморських островах (операція «Демократія на Коморах») під назвою Місія сприяння виборам та безпеці (МСВБ). Згідно мандату МСВБ – АС мав сприяти організації виборчого процесу, сприяти роззброєнню сторін конфлікту та надати допомогу для розміщення міжнародних сил безпеки. Одним з важливих здобутків МСВБ стало придушення заколоту полковника Мохаммада Бакара на острові Ндзуані, який прагнув його відокремлення [1]. Окрім того операція на Коморських островах засвідчила, що АС спроможний самостійно розв'язувати безпекові проблеми та засвідчив нетерпимість організації до проявів сепаратизму.

Підсумовуючи доповідь, необхідно підкреслити, що в сучасному глобалізованому світі відбулося істотне розширення інструментарію миротворчості, при цьому з одного боку відчутно знизилася повага до державного суверенітету, при одночасному переході повноважень в сфері миротворчості від ООН до регіональних організацій. Наочним прикладом цього слугує миротворча діяльність АС, який не лише стоїть в авангарді підготовки конфліктних зон для розміщення сил ООН, а виступає повноправним партнером в миротворчих операціях гібридного типу (місія ЮНАМІД) або навіть самостійним гравцем, як у випадку миротворчих зусиль впроваджених АС в рамках місії МСВБ на Коморських островах.

Література

1. Зубов Н. День победы над анжуанским сепаратизмом// Коммерсант Власть. – № 12. – М.: ИД «Коммерсант», 2008. – с.4
2. Bellamy A., Williams P.D., Griffin S. Understanding Peacekeeping. – Cambridge: Polity Press, 2010. – 376 p.
3. Boutros-Ghali, B. An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping. – New York: UN DPI, 1992. – 34 p.
4. Crichton A. Prospects of an Effective African Peacekeeping Capability : from Rhetoric to Reality. – University of Stellenbosch, 2009. – 131 p.
5. Engel U., Porto J.G. Africa's New Peace and SecurityArchitecture: Promoting Norms, Institutionalizing Solutions. – В.: Ashgate, 2010 – 200p.
6. Кродо, Кw. Debates about Unity, Darfur at AU Summit// Mail&Guardian. – 02.07.2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mg.co.za/article/2007-07-02-debates-about-unity-darfur-at-au-summit>
7. Williams, P. D. The African Union Mission in Somalia: Decision Time. –Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), 10.12.2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sipri.org/media/newsletter/essay/december10>